

СКАУТСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ПЛАСТ»: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТА РОЛЬ У ВИХОВАННІ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Мулярчук Марія

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету географії, історії та туризму
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янука» (м. Рівне, Україна)*

Науковий керівник: Яроменко О. В.,
*кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри географії і туризму
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янука» (м. Рівне, Україна)*

Анотація. Розкрито історію становлення й розвитку скаутської організації «Пласт». Названо історичні етапи її розвитку. Діяльність скаутської організації «Пласт» та систему виховної роботи. Пластові організаційні форми та діяльність організації на прикладі Рівненської області. Названо стратегічні візію та місію скаутської організації «Пласт» в Україні. Висвітлено роль «Пласту» у національно-патріотичному вихованні молоді.

Ключові слова: скаутська організація «Пласт», метода виховання, національно-патріотичне виховання, Україна.

Abstract. The history of the formation and development of the scout organization «Plast» is revealed. The historical stages of its development are named. The activities of the scout organization «Plast» and the system of educational work. Plast organizational forms and the organization's activities on the example of the Rivne region. The strategic vision and mission of the scout organization «Plast» in Ukraine are named. The role of «Plast» in the national-patriotic education of youth is highlighted.

Keywords: scout organization «Plast», educational method, national-patriotic education, Ukraine.

«Пласт» є національною скаутською організацією України, яка виховує молодь як свідомих, відповідальних і повновартісних громадян місцевої, національної та світової спільноти, провідників суспільства. Скаутська організація є неполітичною та позаконфесійною організацією,

сприяє всебічному патріотичному вихованню та самовихованню української молоді, що надзвичайно вагомо в умовах складного воєнного сьогодення України й визначає актуальність теми.

Діяльність скаутської організації «Пласт» та систему виховної роботи з молоддю висвітлено у працях Т. Алексеєнко, І. Андрухів, М. Василик, В. Жулковського, І. Марчука, О. Палійчук, І. Патриляка, Ю. Руденка, І. Руснака, Б. Савчука, М. Стельмаховича та інших українських учених.

Метою дослідження є висвітлення історії становлення та розвитку скаутської організації «ПЛАСТ» та її роль у вихованні молоді в Україні.

Завдання дослідження: розкрити становлення, розвиток та організаційну структуру скаутської організації «Пласт»; висвітлити роль «Пласту» у національно-патріотичному вихованні та підтримці молоді в умовах війни в Україні.

Розглянемо історичні віхи становлення, розвитку та діяльності «Пласту» з метою визначення ролі скаутської організації у національно-патріотичному вихованні молоді. «Пласт» в Україні був створений у 1911 р., невдовзі після заснування Робертом Бейден-Пауелом у 1907 р. скаутського руху «Scouting for boys» для британських юнаків [1].

В основі назви «Пласт» лежить відповідник англійського «Scout» (розвідник), взятий за прикладом пластунів-козаків-розвідників. Гербом «Пласту» є трилиста квітка лілії, як символ скаутського руху відомий як «Fleur-de-lis» та тризуб, сплетені в одну гармонійну цілісність. Особливістю «Пласту» є те, що людина може долучитися до організації на будь-якому етапі життя, починаючи з раннього віку (зазвичай з 6 років) і залишатися її повноправним членом упродовж усього життя, працювати в команді та розвивати навички взаємодії та відповідальності. Пласт існує у 30 країнах світу та налічує понад 15 тис. учасників [1; 4].

Уся історія створення організації розподіляється на шість етапів, кожен з яких несе складні випробування на виживання українського народу [2-5]:

– перший етап «На заранні» (1911-1920). У 1911 р. студенти Петро Франко та Іван Чмола засновують перші пластові гуртки. Офіційним початком «Пласту», вважається, 12 квітня 1912 р. – день першої присяги пластового гуртка при Академічній Гімназії у м. Львів, засновником якого є доктор біологічних наук Олександр Тисовський. В 1913 р. відбувся перший з'їзд представників пластових гуртків у Львові, на якому створено «Організаційний Пластовий Комітет» та проведено й перший мандрівний табір Пласту [5].

З початком першої світової війни у 1914 р. організація поживляє свою діяльність на всій території України. Саме в цей період більшість

пластунів стала в лави Січових Стрільців та лави Української Галицької Армії. З того моменту й почалась боротьба за існування організації.

– другий етап «Віднова Пласту». Після занепаду Української Держави, «Пласт» відновлює діяльність, спершу в Західній Україні, а згодом серед української еміграційної молоді в країнах Західної Європи. В «Пласті» масово гуртується українська шкільна, селянська та робітнича молодь. Починає виходити ряд пластових публікацій, зокрема офіційний пластовий орган «Молоде життя». Виходить книжка Олександра Тисовського «Життя в Пласті» [3]. До розбудови «Пласту» приєднався і митрополит Шептицький, подарувавши пластунам площу на горі Сокіл у Карпатах.

У 1928 р. заборонена легальна діяльність Пласту на Волині, а у 1930 р. в Галичині спричинила виїзд частини учасників організації за кордон, а саме до Чехії, Австрії, Німеччини, Франції, США, Канади та Австралії. Це сприяло розвитку дітей у патріотичному дусі для української діаспори.

– третій етап «За існування своєї нації» (1930-1944). В цей період «Пласт» в Галичині працює нелегально під проводом конспіративного Пластового Центру. Праця ведеться через Комісію Виховних Осель, «Рідну Школу» та публікацію журналу «Вогні».

У 1939 р. з початком Другої світової війни організація «Пласт» пробує відновити діяльність в Україні. Проте німецька окупаційна влада не дозволяє існування пластової організації, і пластуни змушені продовжувати діяльність нелегально.

– четвертий етап «Друга віднова Пласту. Великі завдання» (1945-1950 рр.). Після війни велике число українців залишилося поза межами України. Зорганізуються пластові гуртки в багатьох місцевостях з Головною Пластовою Старшиною та Радою в Мюнхені. Пласт діє в країнах Північної та Південної Америки, Австралії, Австрії, Франції.

– п'ятий етап «Розквіт Пласту на нових місцях поселення» (1950-1989). З 1950 р. український «Пласт» розвинув активну діяльність у Австралії, Аргентині, Канаді, Великобританії, Німеччині, США. Переводяться пластові заняття, вишколи, виховні та спеціалізаційні табори. Видаються для гуртківці журнали «Вогонь Орлиної Ради», «В дорогу з юнацтвом», «Пластовий Шлях» та ін. У цей період сталась важлива подія для світового Пласту, утворився координаційний орган Конференція Українських Пластових Організацій (КУПО). Завдяки ньому, регулюються різноманітні питання, які затверджуються для усіх пластунів світу [3].

– шостий етап «Відродження Пласту у незалежній Україні» (з 1990 р.). Постали організації, які сприяли національному відродженню. Уже у 1990 р. пластові групи виникають у містах: Луцьк, Київ, Донецьк. Проте, найширше «Пласт» розвинув свою діяльність на теренах Львівщини та м.

Львова зокрема, де міська рада 22 лютого 1990 року затвердила Статут пластового товариства.

У 1997 р., чисельність скаутської організації «Пласт» налічувала близько 3500 учасників, а вже у 2006 близько 10 тис. в Україні та 3 тис. за кордоном. У 2008 р. разом з Національною організацією скаутів України (куди входить Пласт) вступили до ВОСР (Всесвітня організація скаутського руху) та з тих пір активно запрошуються на скаутські зустрічі [2].

Скаутська організація «Пласт» в Україні організовує численні табори, кожен з яких має свою спеціалізацію (летунський, морський, військовий, спортивний, мандрівний, виховно-вишкільний та ін.). Окрім таборів, відбуваються акції різного спрямування: спортивні змагання спартакіади, змагання з пішого мандрівництва «Стежками героїв» та «Осінній рейд», Фестиваль пластової творчості «День пластуна», міжнародний захід «Вифлеємський Вогонь Миру», інтелектуальні змагання «Орлікіада» та інші.

14 жовтня 2018 р. за сприяння Київської ОДА та участі Президента України Петра Порошенка, відкрився пластовий вишкільний центр у м. Буча, який, на жаль, через 4,5 роки зазнав пошкоджень та мародерства російських військових. 30 травня 2019 р. Верховна Рада ухвалила закон про визнання й підтримку національної скаутської організації «Пласт» на державному рівні.

Надзвичайно важливою є роль «Пласту» у національно-патріотичному вихованні та підтримці молоді в умовах війни в Україні. Завдяки Трьом Головним Обов'язкам та Пластовому Закону, учасники організації, починаючи з юнацького віку (з 11 років), дотримуються чітких моральних і виховних принципів. Вони керуються цими правилами, щоб грати у «Велику Гру» життя - гру, що спрямована на розвиток особистості, служіння громаді та самовдосконалення. Кожен пластун знаходить свою роль, роблячи внесок у спільну справу та забезпечуючи безперервність виховного процесу, що є ключем до успіху Пласту як виховної системи.

Для досягнення виховних цілей «Пласт» застосовує власну унікальну методику виховання. Пластова виховна система складається з трьох елементів [1]:

1. ідейні основи Пласту. Це – ідея, закріплена в пластовій присязі, та виховний ідеал, який окреслений пластовим законом;

2. пластова метода. Надзвичайно доцільна і всестороння, випробувана довгими роками пластова метода самовиховання;

3. виховні засоби. Засоби - це зміст пластової діяльності.

Усі елементи цієї системи повинні бути одночасно застосовувани. Два перші елементи є незмінними, бо їх неможливо модифікувати відповідно до бажань чи поглядів виховника. Третій елемент, засоби, може

змінюватись відповідно до потреб. Можна застосовувати одні чи інші типи занять відповідно до зацікавлень молоді.

Важливо, що на відміну від більшості скаутських організацій світу, де членство завершується із досягненням 25-ліття, для членства у «Пласті» немає обмежень. Умовний віковий поділ передбачає 5 вікових категорій: пташата (до 6 років, можуть бути членами Пласту лише разом зі своїми батьками), новаки (6-12 років), юнаки (12-18 років), старші пластуни (18-35 років) та пластуни-сеніори (від 35 років) [1].

Все у «Пласті» виховує. Пластові організаційні форми: гурток, курінь, кіш, станиця – це прототипи громадських організаційних форм.

До прикладу, у Рівненській області України, налічується понад 500 осіб з числа офіційних учасників організації. Є 5 великих станиць (м. Рівне, Здолбунів, Вараш, Острог та Дубно); 9 юнацьких куренів; 2 пластових центри (міста Рівного та обласний); пластова оселя у с. Волошки, що є однією з найкращих в Західній Україні, в якій щорічно відбувається більше 40 заходів; представники понад 15 старшопластунських спеціалізованих куренів. В області щорічно проходять інтелектуально-мистецькі, театральні, спортивні й інші масові заходи: «День Першої Пластової Присяги», Свято весни», «Свято осені»; «Відкриття Пластового Року». Пласт Рівненщини активний на міжнародній арені. Пластуни брали участь у різноманітних заходах: липень 2022 р. «Австро табір» у Австрії, липень-серпень 2023 р. табір у Альпах (Італія), травень-червень 2023 р. українсько-німецький табір «Два тижні без війни» (Німеччина).

Скаутській організації «Пласт» виповнилося понад 110 років, і протягом усього цього часу він приносить користь українському суспільству на різних рівнях. Організація виховує нові покоління лідерів, які роблять значний внесок у розвиток України та світу. Використовує всі можливі ресурси, щоб майбутнє покоління пам'ятало та шанувало нашу історію, зберігало традиції й усвідомлювало цінну, яку ми заплатили й продовжуємо платити за свободу.

Члени організації «Пласт» вчатьсЯ провідництву та громадській активності, менторству, підтримці, займаються волонтерством та є учасниками бойових дій в російсько-українській війни. Понад 500 осіб зараз в «найгарячіших точках»... На жаль, з початку 2014 р. загинуло близько 67 пластунів. Їхній подвиг є прикладом незламності й вірності Україні.

Отож, стратегічною візією скаутської організації «Пласт» в Україні до 2030 р. визначено доступність для кожної дитини, що творить позитивні зміни на місцевому та національному рівнях. Стратегічна місія – «Творимо успішну Україну через спроможних пластунів» [1]. Успішна Україна це – досягнення і збереження безпеки та перехід у сталий розвиток. Спроможні пластуни: свідомі, відповідальні й повновартісні громадяни, в природі яких

зафіксована синергія результативності, життєрадісності та служіння: результативність – досягнення цілей; життєрадісність – чар пластування, служіння – суспільна користь.

СКОБ!

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Про Пласт. URL: <https://www.plast.org.ua/about/>
- 2.Історія Пласту. URL: <https://www.plast.org.ua/about-history>. (дата доступу: 11.03.2025).
- 3.Олександр Тисовський. Життя в Пласті. четверте видання, Торонто. 1997. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/8904/file.pdf> (дата доступу: 12.04.2025).
- 4.Пласт. Wikipedia URL: <http://surl.li/beddrt> (дата доступу: 12.03.2025.).
- 5.Відомі пластуни. URL: <http://surl.li/quhnim> (дата доступу: 12.05.2025).